

Høyere utdanning 2013

Hovedtrekk fra tilstandsrapporten

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Innhold

Kvalitetsreformen ti år etter	3
Flere vil studere	4
Hvor internasjonale er institusjonene?	10
Ansattes kompetanse	16
Flere og bedre forskere	18
Utdanning eller forskning?	20
Utvikling i finansiering	24

Forkortelser

Statlige høyskoler (SH)

HiB	Høgskolen i Bergen
HiBu	Høgskolen i Buskerud
HiFm	Høgskolen i Finnmark
HiG	Høgskolen i Gjøvik
HiH	Høgskolen i Harstad
HiHe	Høgskolen i Hedmark
HiL	Høgskolen i Lillehammer
HiN	Høgskolen i Narvik
HiNe	Høgskolen i Nesna
HiNT	Høgskolen i Nord-Trøndelag
HiOA	Høgskolen i Oslo og Akershus
HiSF	Høgskolen i Sogn og Fjordane
HiST	Høgskolen i Sør-Trøndelag
HiT	Høgskolen i Telemark
HiVe	Høgskolen i Vestfold
HiVo	Høgskolen i Volda
HiØ	Høgskolen i Østfold
HiÅ	Høgskolen i Ålesund
HSH	Høgskolen Stord/Haugesund
SH	Samisk høyskole

Universiteter (U)

NTNU	Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet
UMB	Universitetet for miljø- og biovitenskap
UiA	Universitetet i Agder
UiB	Universitetet i Bergen
UiN	Universitetet i Nordland
UiO	Universitetet i Oslo
UiS	Universitetet i Stavanger
UiTø	Universitetet i Tromsø

Statlige vitenskapelige høyskoler (SVH)

AHO	Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
HiM	Høgskolen i Molde, vitenskapelig høyskole i logistikk
NHH	Norges handelshøyskole
NIH	Norges idrettshøyskole
NMH	Norges musikkhøyskole
NVH	Norges veterinærhøyskole

Kunsthøyskoler (KH)

KHiB	Kunsthøgskolen i Bergen
KHiO	Kunsthøgskolen i Oslo

Private vitenskapelige høyskoler (PVH)

MF	Det teologiske menighetsfakultet
BI	Handelshøgskolen BI
MHS	Misjonshøgskolen

Private høyskoler (PH) - institusjonsakkrediterte

ATH	Ansgar Teologiske Høgskole
CK	Campus Kristiania - Markedshøgskolen
DH	Diakonhjemmet høyskole
DMMH	Dronning Mauds Minne Høgskole
HDH	Haraldsplass diakonale høyskole
LDH	Lovisenberg diakonale høyskole
NLA	Norsk Lærerakademi Høgskolen
NITH	Norges Informasjonsteknologiske Høgskole

Nøkkeltall 2012

○ Antall høyere utdanningsinstitusjoner

Antall med bevilgning fra KD:

Statlige høyskoler:	20
Universiteter:	8
Vitenskapelige høyskoler:	6
Kunsthøyskoler:	2
Private vitenskapelige høyskoler:	3
Private høyskoler:	22

○ Søkning til høyere utdanning

Antall søknader: 835 472

Kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass: 1,7

○ Antall studenter

Antall egenfinansierte studenter: 239 268

Opptatte på doktorgradsprogram: 9 261

○ Gjennomstrømming

Nye studiepoeng per heltidsstudent: 45,5

Gjennomstrømming iht utdanningsplan: 85,6 %

Masterstudenter gj.ført på normert tid, inst.: 37,0 %

Bachelorstudenter gj.ført på normert tid, inst.: 39,7 %

○ Uteksaminerte kandidater

Antall kandidater: 36 178

○ Doktorgrader

Antall avlagte doktorgrader: 1461

○ Stipendiater i kunstnerisk stipendprogram

Stipendiater totalt: 50

Fullførte kandidater: 2007-2012 21

○ Vitenskapelig publisering

Antall tidsskriftartikler: 14 056

Antall bokkapitler: 3606

Antall bøker: 223

○ Finansiering av forskning

Tildeling fra EUs rammeprogram: 218 mill.kr

EU-tildeling per faglige stilling: 11 700 kr

Tildeling fra Norges forskningsråd: 2,221 mrd.kr

NFR-tildeling per faglig stilling: 118 900 kr

○ Internasjonalisering

Utreisende utvekslingsstudenter: 5670

Innreisende utvekslingsstudenter: 6431

Internasjonale fellesgrader: 34

Fremmedspråklige studietilbud: 4543

Utenlandske statsborgere blant nye

doktorander: 35 %

○ Antall ansatte (årsverk)

Totalt antall ansatte: 32 515 (95 % i statlig sektor)

Faglig ansatte eks. rekr.stillinger: 13 483

Rekrutteringsstillinger: 5613

○ Likestilling

Kvinner av totalt antall studenter: 63 %

Kvinner av totalt antall ansatte: 52 %

Kvinnelige professorer: 24 %

○ Budsjetttørrelse

Statlige institusjoner:

Statstilskudd: 26,5 mrd kr

Sum driftsinntekter: 33,1 mrd kr

Kvalitetsreformen ti år etter

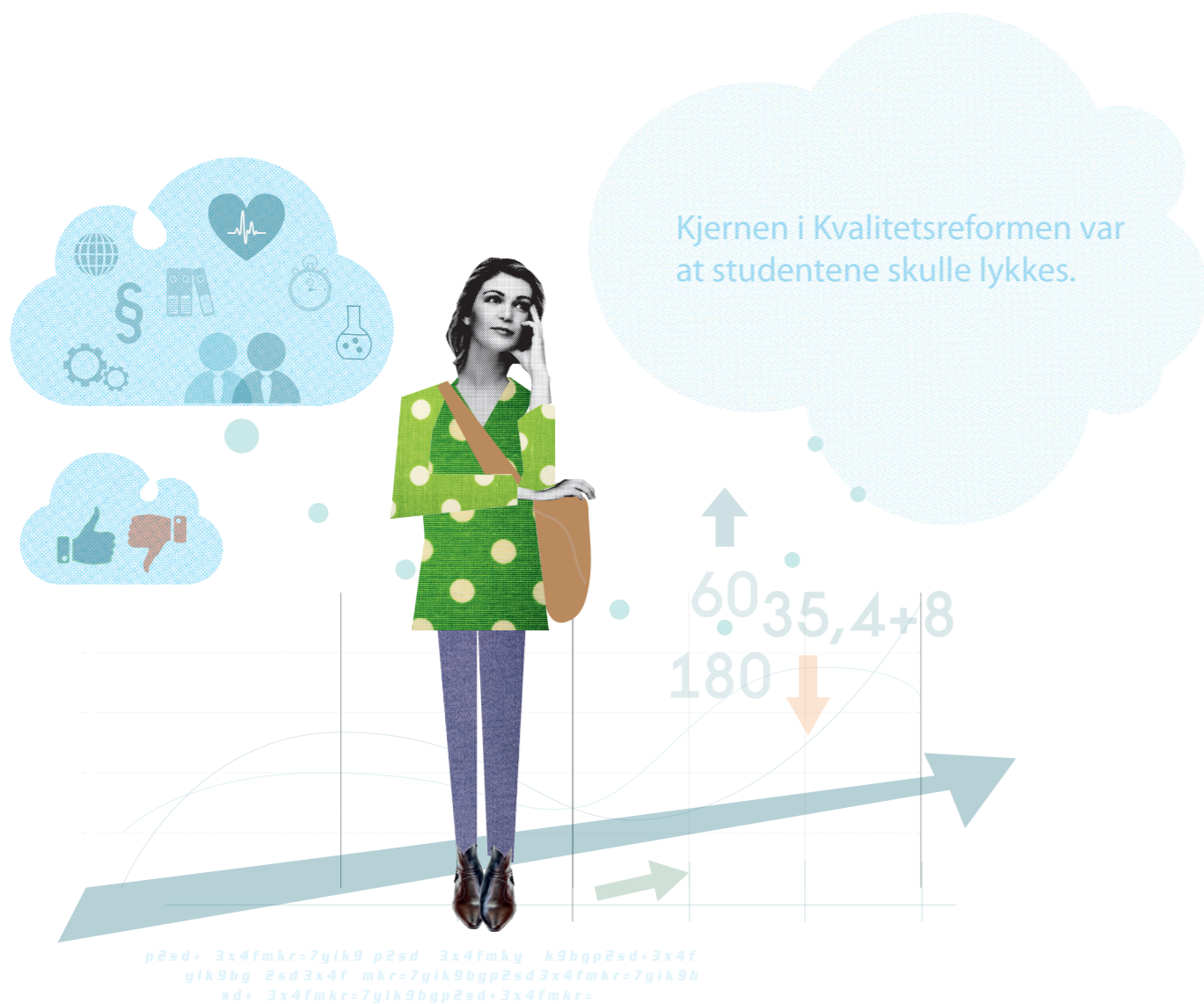
Lykkes studentene? Hvordan er oppfølgingen på studiene? Hvor mange studenter reiser på utveksling? Fra hvilke land kommer utenlandsstudentene? Hvilken kompetanse har de ansatte i sektoren? Hvordan er rekrutteringen til forskeryrket? Hvordan er finansieringen av sektoren?

“Kvalitetsreformen 10 år” er den røde tråden i Kunnskapsdepartementets årlige tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner.

Data fra den årlige rapporteringen fra universiteter og høyskoler kan bidra til å kaste lys over utviklingen ved flere sider av Kvalitetsreformen. Denne kortversjonen gir ikke noe fullstendig bilde, men formidler hovedtrekk og nøkkelfunn fra tilstandsrapporten. For å gi et annet perspektiv har vi også intervjuet studenter og ansatte om forhold som er relevante ti år etter reformen.

Rapportering alene kan ikke belyse kvaliteten i høyere utdanning, og det er stort behov for mer kunnskap. Regjeringen vil ta initiativ til et forskningsprosjekt om kvaliteten i norsk høyere utdanning.

Ti år er ganske lang tid, men kvalitetsheving er langsiktig arbeid. Kvalitetsreformens ambisjoner om høyere kvalitet i høyere utdanning står ved lag i 2013 og vil gjøre det også i årene framover. Kvalitet vil aldri gå av moten.

Flere vil studere

Søkningen til høyere utdanning har vært rekordhøy de siste årene. Tall fra Samordna opptak viser at det er om lag 117 200 søkere til høyere utdanning i år. Det er rundt 1 400 flere enn i 2012, en økning på 1,2 prosent. Fra 2011 til 2012 steg antallet søkere med 7000 studenter, en økning på 6,6 prosent. I tillegg kommer søknader til lokale opptak ved det enkelte lærested.

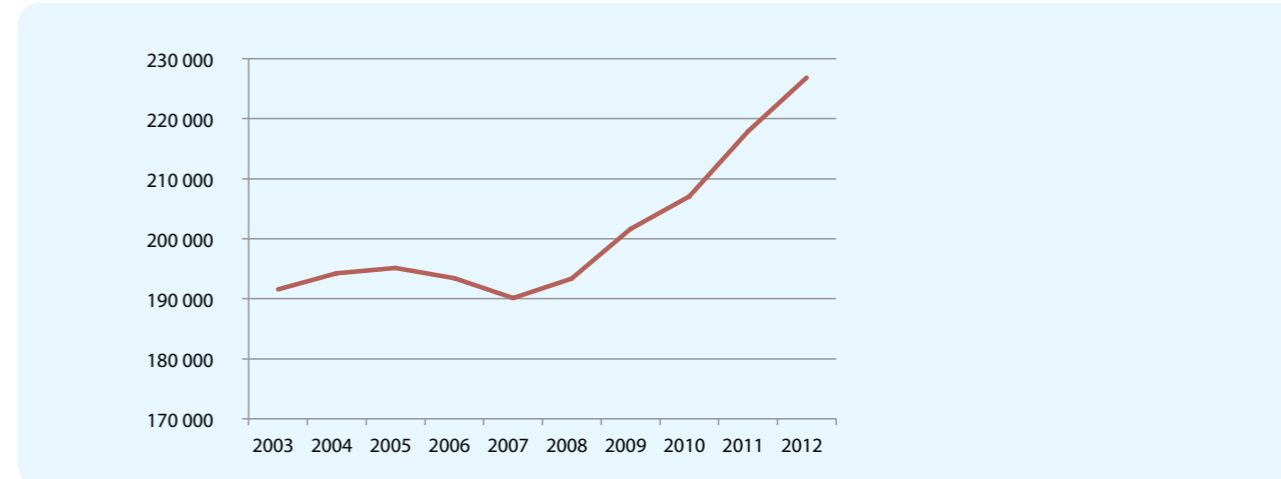
Studenttilstrømmingen er møtt med nye studie-plasser. Siden 2006 har regjeringen opprettet om lag 7 900 nye studie-plasser. Med opptak av nye kull for disse studie-plassene vil det i 2017 være 23 400 flere studie-plasser.

Det er dermed langt flere studenter i dag enn for ti år siden. Siden Kvalitetsreformen har antall studenter økt med over 35 000, en økning på 18 prosent. Som det framgår av figuren over utviklingen i antall studenter var antallet relativt stabilt de første årene etter Kvalitetsreformen, men med en sterk vekst etter 2007.

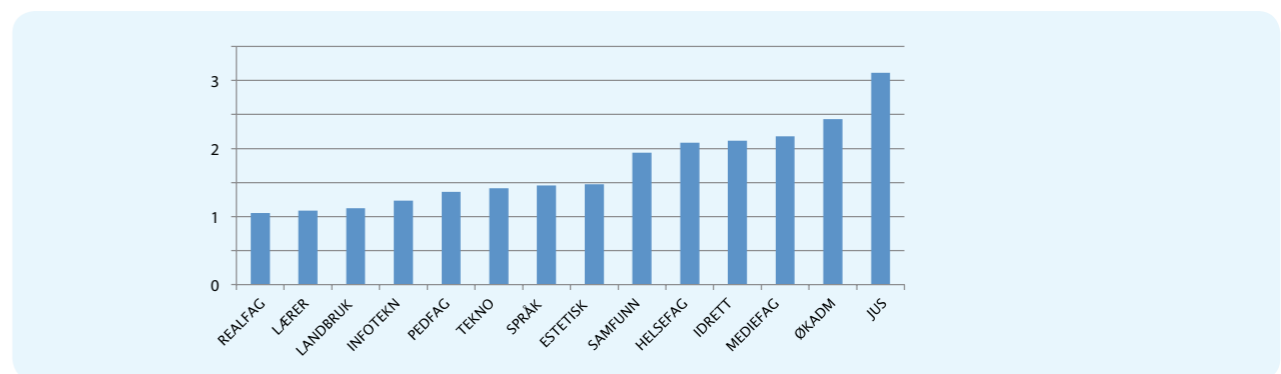
Hva ønsker studentene å studere?

Figuren viser andel kvalifiserte førstevalgssøkere per studie-plass fordelt på fagområde, og gir en indikasjon på hvilke fag som var de mest populære i 2012. Mens realfag og lærerutdanning hadde om lag 1 kvalifisert søker per studie-plass, hadde jusstudiet mer enn 3.

Utvikling antall studenter 2003-2012

Andel kvalifiserte førstevalgssøkere per studie-plass fordelt på fagområder 2012

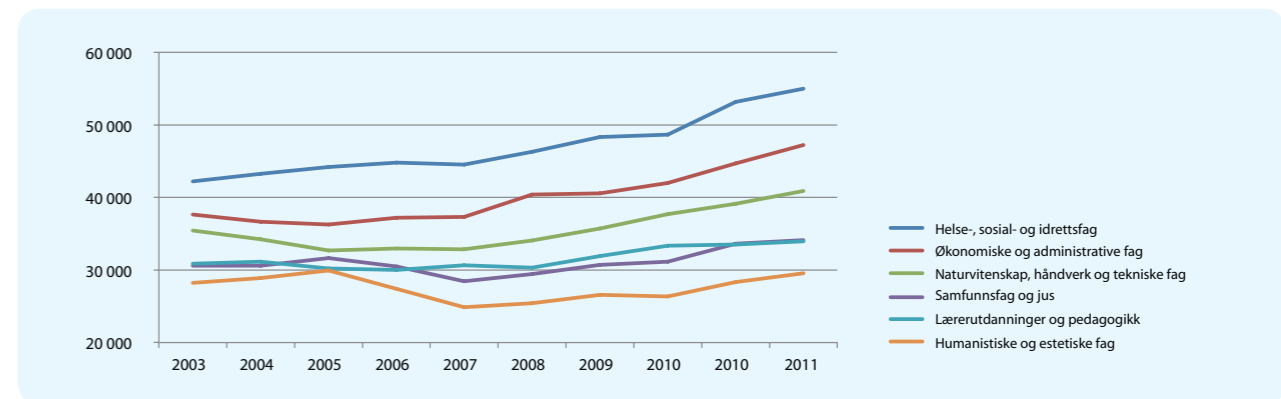

Hva studerer studentene?

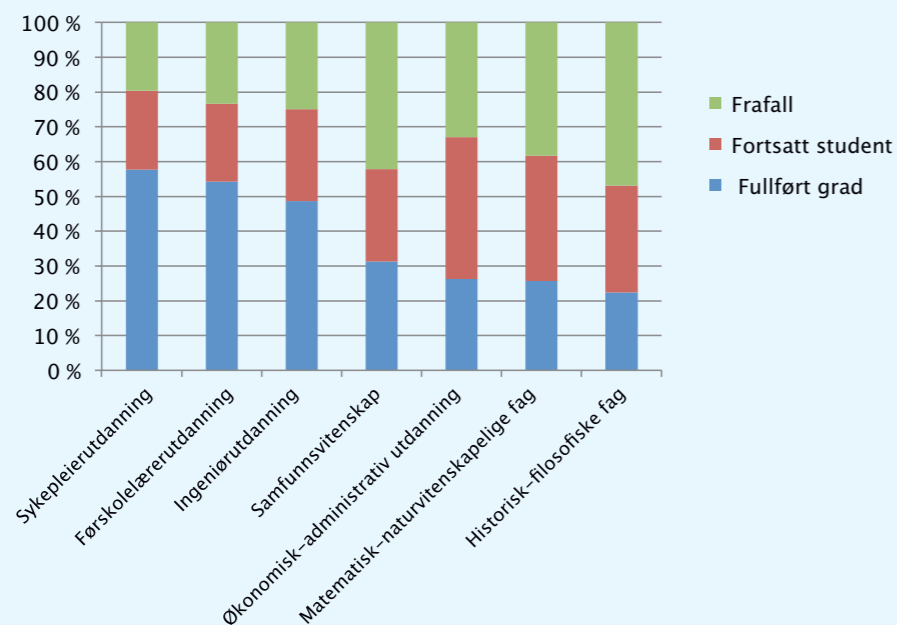
Figuren viser utviklingen i antall registrerte studenter fordelt på fagområde. Helse-, sosial- og idrettsfag har hatt den klart største økningen. Også økonomiske og administrative fag har økt mye, mens antallet studenter på samfunnsfag og jus har holdt seg relativt stabilt.

Antallet studenter på naturvitenskaplige og tekniske fag gikk ned i begynnelsen av perioden, men siden 2008 har det vært en positiv vekst for disse fagene. Også for lærerutdanninger og pedagogikk har utviklingen snudd til det positive fram til 2012.

Utvikling i antall registrerte studenter på fagområde

Gjennomføring og frafall på normert tid for opptakskullet høsten 2009, på 3-årige bachelorutdanninger organisert som fulltidsstudium. Per studium

Humanistiske og estetiske fag har fått klart minst av studentøkningen.

Lykkes studentene?

Kjernen i Kvalitetsreformen var at studentene skulle lykkes, og at intensiteten i studiene skulle økes. Reformen skulle gi bedre gjennomføring og redusert frafall. Dette skulle oppnås gjennom bedre veiledning, tilbakemelding og oppfølging.

Det gjennomsnittlige antallet studiepoeng som avlegges per heltidsstudent har økt svakt siden 2003. Ser vi på gjennomføring ut fra avtalt utdanningsplan, har det de fleste årene siden 2007 vært en økning i andelen som når sine mål. I 2012 ble det per heltidsstudent avlagt 45,5 studiepoeng av normen på 60 studiepoeng. I gjennomsnitt gjennomførte studentene om lag 85 prosent av det som var avtalt i utdanningsplanen.

Figuren viser gjennomføring og frafall i utvalgte utdanninger. Sykepleierutdanningen har både høyest fullføringsgrad og lavest frafall, mens historisk-filosofiske fag har dårligst fullføringsgrad og høyest frafall.

Flere får høyere utdanning

Det har vært en økning i antallet som fullfører høyere utdanning siden Kvalitetsreformen. Som et resultat av nye studieplasser og flere studenter i høyere utdanning i årene etter 2007, var det en markert økning i antallet kandidater fra universiteter og høyskoler i 2011 og 2012.

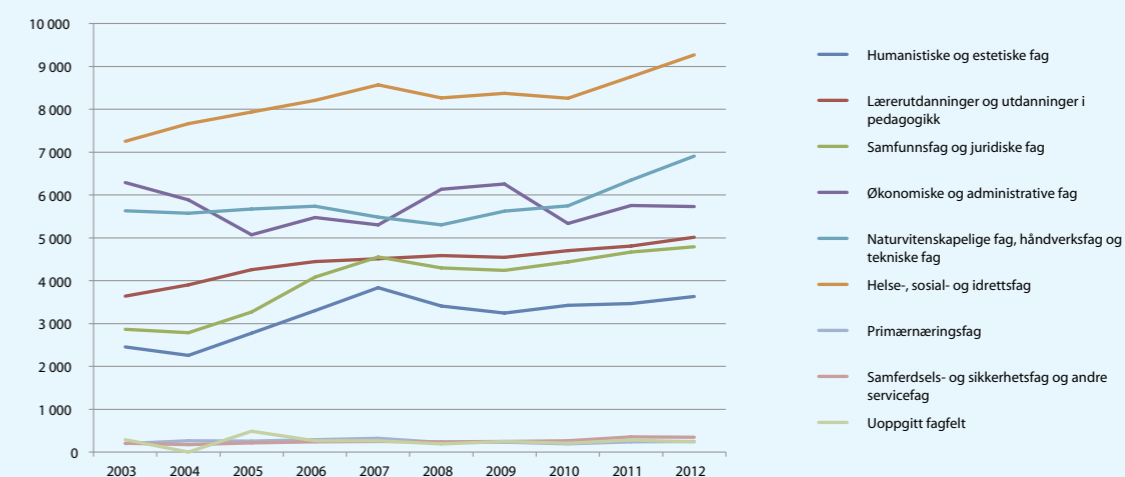
Figuren over antall kandidater fordelt på fagfelt viser at det har vært en økning i kandidattall på de fleste fagområdene, og mest i helse-, sosial- og idrettsfag og i naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. De økonomisk-administrative fagene er det eneste av de store fagområdene med en liten nedgang i kandidattall.

Ny gradsstruktur og større fullmakter

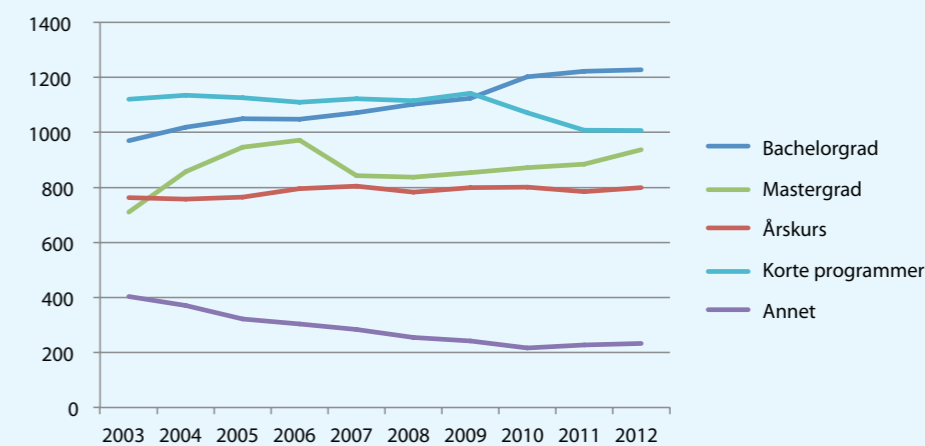
Med Kvalitetsreformen fikk universitetene, og især høyskolene, utvidede fullmakter til å opprette og legge

ned studietilbud. Dette er fullmakter som er tatt i bruk, og det har skjedd store endringer i studietilbudet i tiårsperioden.

Antall kandidater fordelt på fagfelt

Utvikling i studietilbud på ulike nivåer

Ansikter

Andreas Larsen

Bachelorprogram i ingeniørfag,
Y-vei, Høgskolen i Telemark

Hvordan opplevde du det første møtet med studiet og institusjonen din?

Man får alltid tilbake den skumle følelsen av «første skoledag», men fadderordningen under oppstartuka gjorde ting bedre og jeg ble raskt kjent med medstudenter. Undervisningen startet på et overraskende lavt nivå og økte gradvis, noe som ga meg selvtillit og mestringsfølelse. Jeg husker godt min første matematikkforelesning hvor læreren startet med en gradestokk og forklarte oss forskjellen på plussiden og minussiden, for så å sette i gang med derivasjon et par uker etterpå. Overgangen fra å være fagarbeider til å sitte på skolebenken igjen er voldsom, men Y-veien gjorde det enklere for meg.

Svarer studiet ditt til forventningene?

Gjennom min erfaring som fagarbeider hadde jeg et ganske ensidig syn på hva en ingeniør gjør. Jeg vil si at forventningene mine ble oppfylt i form av at man lærer å «tenke» som en ingeniør. Det var vanskelig for meg å vite hva jeg egentlig bega meg ut på da jeg søkte i 2009, men nå som jeg ser tilbake på det så har studiet gitt meg muligheten til mye mer enn det jeg søkte på, f.eks ledelsesvalgfag, DAK (Dataassistert konstruksjon) og muligheten til å starte en studentbedrift, for å nevne noe.

Hva synes du om oppfølgingen på studiet?

Kullet mitt var velsignet med det jeg tror var Norges dyktigste matematikklærer, som visste hva du ville spørre om - og ga svaret før du rakk å rekke opp hån-

da. Det gjorde den mest utfordrende biten av ingeniørstudiet: matte og fysikk, mye enklere. En annen ting jeg har bitt meg merke i, er takhøyden blant forelesere og ansatte på skolen. Det har vært enkelt å spørre faglærer, og vi ble oppfordret til å stikke innom kontoret for å slå av en prat.

Opplever du at det er variasjon i undervisningsformene som brukes på studiet ditt?

Definitivt. Det var en av tingene som overrasket meg mest. Tidlig i studiet ble vi introdusert for tverrfaglig prosjektarbeid og møteledelse, noe som viste seg å være svært nyttig gjennom hele studietiden min. Vi ble også oppfordret til å løse oppgaver i kollokviegrupper, som var totalt fremmed for meg den gangen.

Mener du studiet ditt forbereder deg godt til det du planlegger å gjøre når du er ferdig?

I høyeste grad. Studiet har også gitt meg muligheten til å utfordre meg selv på felt jeg anså som vanskelig før, som f.eks presentasjonsteknikk og det å snakke i forsamlinger.

Ansikter

Mette Lundberg

Bachelorprogram i geologi,
Universitetet i Bergen

Hvordan opplevde du det første møtet med studiet og institusjonen din?

Møtet med studiet og Universitetet i Bergen har vært veldig positivt. Jeg merket tidlig at klassemottaket og fadderuken ga meg en sosial og trygg start på studenttilværelsen. Jeg setter også pris på den faglige tyngden og det store utvalget av fag som tilbys, da dette gir meg en viktig og god kompetanse som jeg kan ta med meg videre ut i arbeidslivet.

Svarer studiet ditt til forventningene?

Jeg valgte å begynne på bachelorgraden i geologi ut fra den interessen jeg hadde for realfag på videregående og er svært fornøyd med både valg av studieprogram og universitetet. Her har jeg fått gå mer i dybden på temaene, og det har så langt vært svært spennende å fordype seg i de naturvitenskapelige fagene.

Hva synes du om oppfølgingen på studiet?

Da jeg startet på bachelorprogrammet i geologi, ble jeg godt tatt i mot av eldre studenter og ansatte på universitetet. Helt fra starten av studiet fikk vi god informasjon, og dette ga tidlig en trygghetsfølelse og et positivt inntrykk av universitetet. I tillegg får vi tilbud om veiledning hver uke, og på denne måten får vi god oppfølging som vi kan benytte oss av gjennom hele studiet.

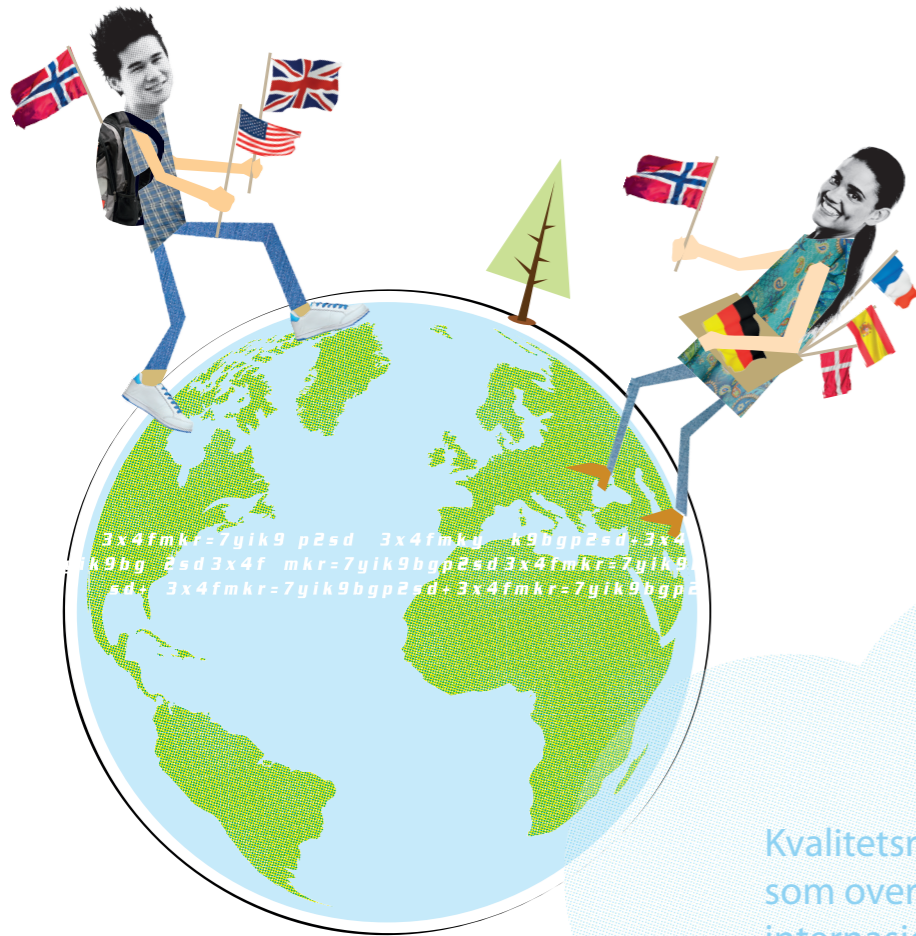
Opplever du at det er variasjon i undervisningsformene som brukes på studiet ditt?

Tavleundervisning og forelesninger er vanlig, men vi

har også øvelser og ekskursjoner. Øvelsene anvendes i flere fag, og dette lærer jeg veldig mye av. Men ekskursjoner er definitivt mest spennende! Da følger vi opp teori med å se hvordan utviklinger faktisk foregår i naturen.

Mener du studiet ditt forbereder deg godt til det du planlegger å gjøre når du er ferdig?

I bachelorgraden arbeider vi med de samme programvarene som anvendes i arbeidslivet, og dette gjør at jeg lett kan gå inn i en jobb etter studiet og allerede ha gode forkunnskaper. Nye jobber vil alltid kreve opplæring, men jeg føler at jeg er godt forberedt til å gå ut i arbeidslivet etter å ha tatt en grad i geologi.

Kvalitetsreformen satt kvalitet som overordnet mål også for internasjonaliseringen

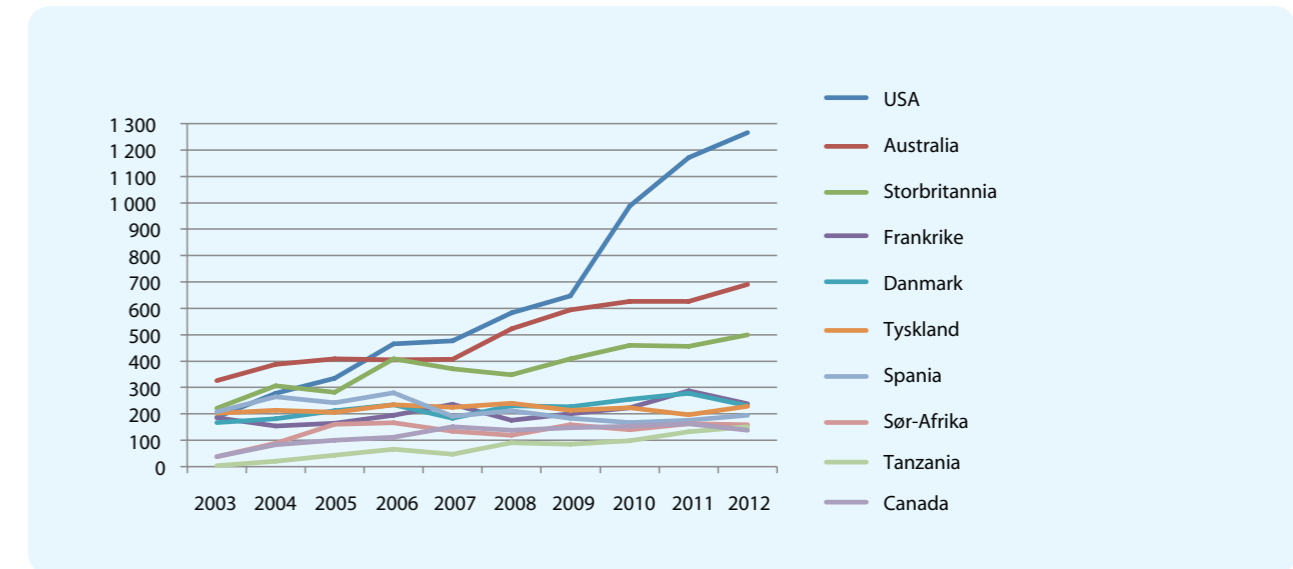
Hvor internasjonale er institusjonene?

Kvalitetsreformen satte kvalitet som det overordnede målet også for internasjonaliseringen. Norske universiteter og høyskoler skal samarbeide med de beste utenlandske institusjonene, samtidig som internasjonal satsing og samarbeid skal bidra til økt kvalitet i utdanning og forskning på hjemmebane.

Hvor reiser norske studenter?

Kvalitetsreformen la opp til at alle studenter som ønsker det, skal få tilbud om studieopphold i utlandet. Det har i tiåret etter reformen vært en dobling i antallet utreisende utvekslingsstudenter, fra 2 800 i 2003 til 5 700 i 2012. Veksten har vært størst til engelskspråklige land, spesielt USA, og betydelig mindre til land som Frankrike, Danmark og Tyskland.

Ti mest populære destinasjonsland for norske utvekslingsstudenter

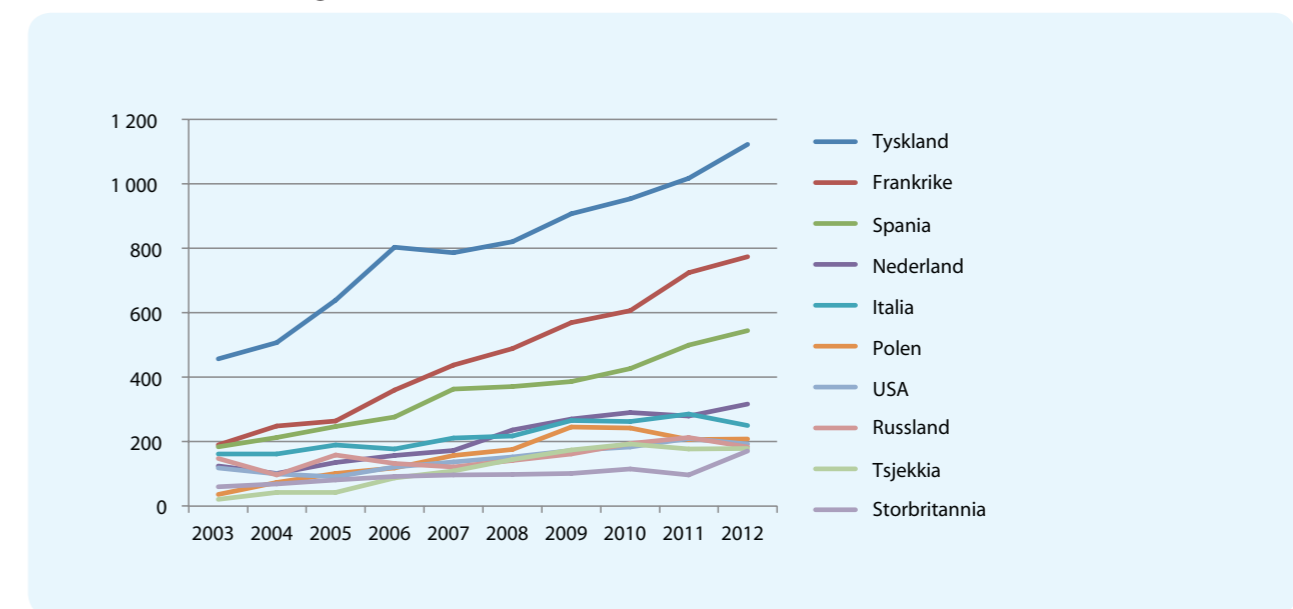

Hvor kommer de internasjonale studentene fra?

Også for innreisende utvekslingsstudenter har det vært en dobling siden Kvalitetsreformen. Gjennom hele tiårsperioden har det kommet flest tyske studenter, etterfulgt av franske og spanske. Mens norske

utvekslingsstudenter i økende grad foretrekker engelskspråklige land, er det altså mest studenter fra ikke-engelskspråklige land i Europa som kommer på utveksling til Norge.

Innreisende utvekslingsstudenter, ti største land

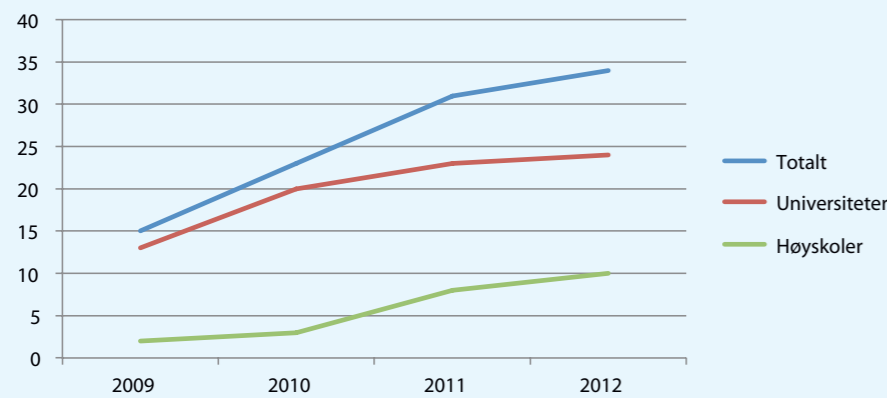

Utvikling i antall fellesgrader

Ett av målene i Kvalitetsreformen var å gjøre internasjonalt samarbeid mer institusjonelt forankret, for å bidra til varighet og bedre faglig kvalitetssikring. Fellesgrader er én form for samarbeid mellom institu-

sjoner i ulike land. Antallet internasjonale fellesgrader har de siste tre årene økt fra 15 til 34. De fleste av disse har kommet helt eller delvis i stand gjennom Norges deltakelse i det europeiske (Erasmus Mundus) og det nordiske (Nordic Master) utdanningssamarbeidet.

Antall internasjonale fellesgrader

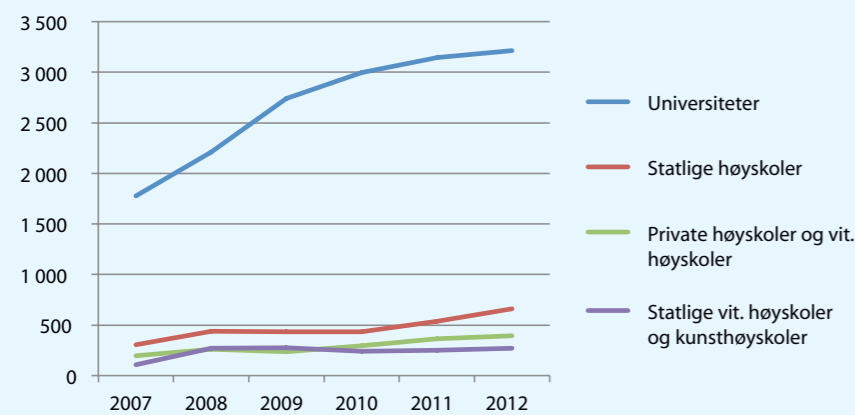

Fagtilbud på engelsk

Flere fagtilbud på engelsk ble i Kvalitetsreformen løftet fram som virkemiddel for å tiltrekke seg flere studenter og faglige ansatte fra andre land. De siste

fem årene har antallet engelskspråklige emner nesten blitt fordoblet. I rene tall har det meste av økningen kommet ved universitetene, men prosentmessig har den vært større i de andre institusjonskategoriene.

Antall engelskspråklige emner

Internasjonalt samforfatterskap

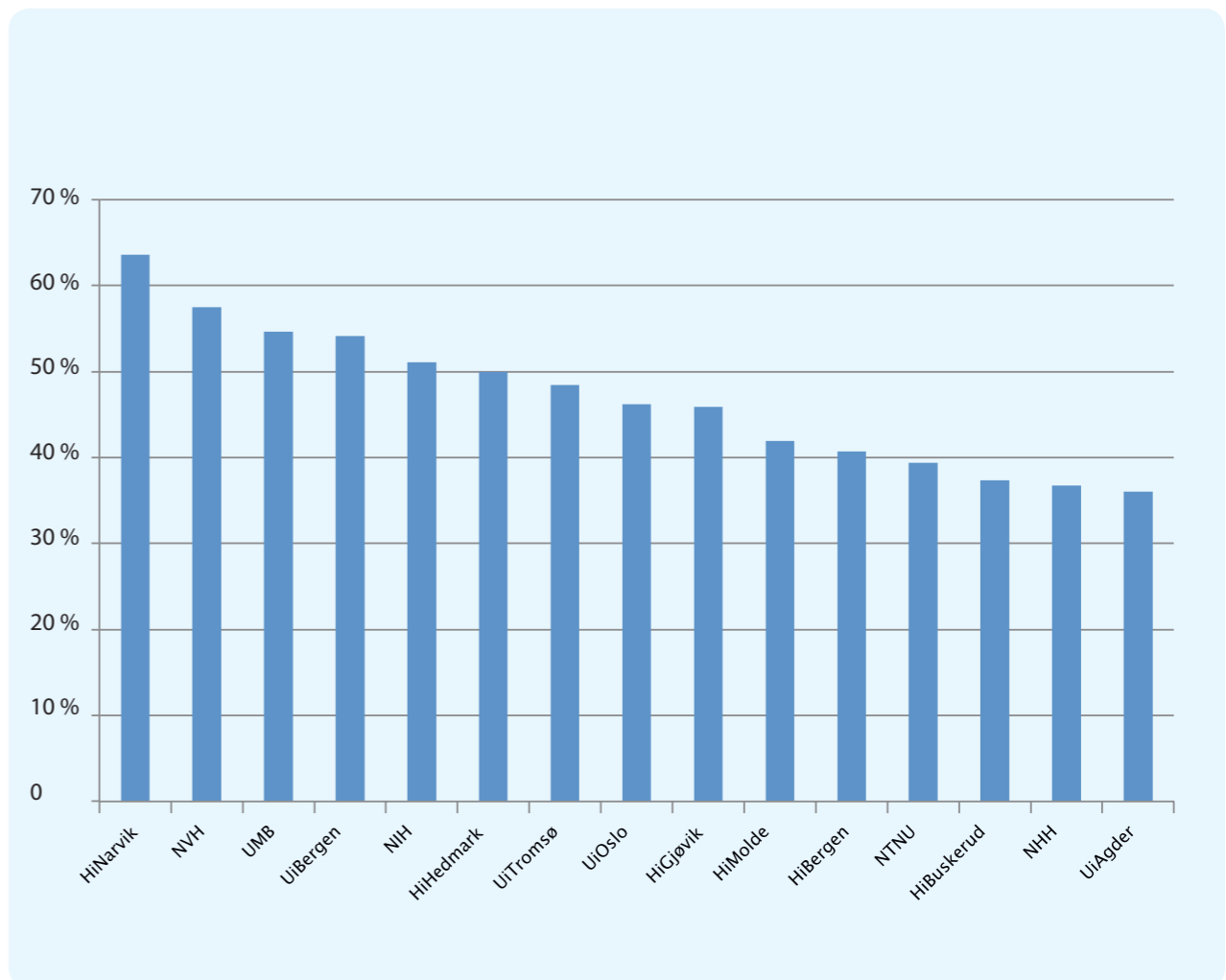
Å publisere artikler sammen med forskere fra andre land gir forskningen økt synlighet og gjennomslagskraft. Andelen vitenskapelige artikler publisert sammen med forskere fra andre land er en pekepinn på omfanget av internasjonalt forskningssamarbeid.

Figuren framstiller de 15 institusjonene med høyest andel internasjonalt samforfatterskap i 2012.

Internasjonal sampublisering forekommer langt hyppigere i medisinske, naturvitenskapelige og teknologiske fag enn i samfunnsvitenskap og humaniora. Forskjeller i fagprofil kan derfor forklare noe av variasjonen mellom institusjonene, men ikke alt.

I 2012 ble 6 200 av 14 000 artikler fra universiteter og høyskoler publisert sammen med utenlandske forskere.

Andel artikler med internasjonalt samforfatterskap, 2012

Institusjoner med færre enn 50 artikler er utelatt fra figuren.

Nedgang i EU-tildelinger

Tildelinger fra EUs rammeprogrammer for forskning sier noe om internasjonal kvalitet på forskningsprosjekter og forskningsmiljøer.

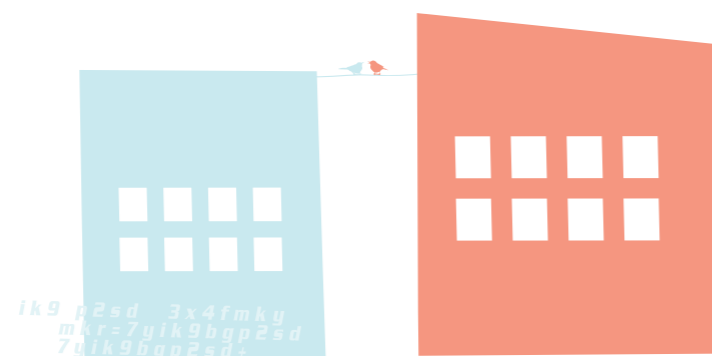
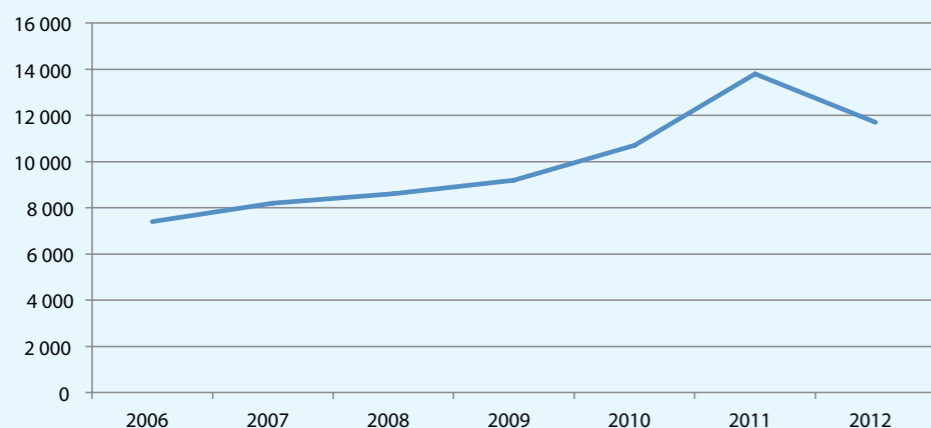
Universiteter og høyskoler mottok i alt 218 millioner kroner fra EUs rammeprogram for forskning i 2012. Det er en nedgang på 38 millioner kroner fra foregående år.

Fallet i UH-sektorens inntekter fra rammeprogram-

met kan særlig tilskrives nedgang i uttelling ved alle de fire eldste universitetene.

Figuren viser tildeling fra EUs rammeprogram for forskning per faglige stilling ved universiteter og høyskoler. Selv om tildelingen fra EU sank per faglige stilling fra 2011 til 2012, har den likevel økt med nesten 60 prosent siden 2006. Det betyr at forskere ved norske universiteter og høyskoler nå henter ut langt mer penger fra EUs rammeprogrammer for forskning enn for få år tilbake.

EU-tildeling per faglige stilling. Kroner.

Ansikter

Amos Robert Ngwira

PhD-studies, Norwegian
University of Life Sciences (UMB)
Home country: Malawi

Why did you choose to study in Norway?

For students from developing countries it is often not just a matter of choice but where opportunities arise to enable someone to undertake PhD training. Malawi has diplomatic relations with several developed countries, including Norway, and PhD training for students from Malawi is part of this arrangement. Since I joined the Department of Agricultural Research Services (DARS) in Malawi, my main interest has remained adapting conservation agriculture (CA) to the conditions of farmers in Malawi. I chose to study CA because it promotes more sustainable cropping systems with great potential to sustain the environment, preserve natural resources and support livelihoods of farmers and rural populations. CA has potential to increase food production, thereby improving food security of farm households due to its ability to reverse soil degradation and mitigate the effects of drought in the face of climate change. However, agronomic, economic and social impacts of introducing CA among smallholder farmers are not well understood in sub-Saharan Africa. Understanding of this complex relationship requires interdisciplinary thinking, hence my choice of studying at UMB (Noragric).

What were your first impressions when you started your studies?

Coming from a disciplinary background (natural science), I was faced with methodological challenges of developing a research design with interdisciplinary utility. It was also difficult to understand the interdisciplinary language used at Noragric. I was also surprised to learn that people are doing research on broader issues.

What are the most significant differences between being a student in Norway and in your home country?

The largest differences lies in terms of access to educational materials required during student's life. For example, in Norway students have full time access to internet, electronic library and books that can be ordered and delivered to students within a very short period of time, which is not the case in my home country.

Have the studies in Norway met your expectations?

I believe it was a great opportunity to come to study at UMB. During the course of my PhD, I have gained analytical skills and critical thinking related to better understanding of farmers, adaptations of agricultural technologies. In addition, there is improvement in investigation, calibration, experimental design and analysis of experimental results.

What are your plans after you finish your studies?

I plan to return home to continue working for DARS to beef up the research team, because there is acute shortage of PhD degree holders in the Ministry of Agriculture and Food Security. I would like to apply the methodological approaches gained at UMB in adapting agricultural innovations to the conditions of farmers. With new skills, research will be conducted differently than before, with more credibility and authority.

Ansattes kompetanse

Mer og bedre forskning og forskningsbasert utdanning var områder som ble løftet fram i Kvalitetsreformen, og økt kompetanse er en forutsetning for å nå disse målene.

Andel førstestillinger

Andelen førstestillinger blant det faglige personalet er et uttrykk for kompetansenivået i fagstaben. Førstestillingene er de stillingene som krever doktorgrad eller kompetanse på tilsvarende nivå.

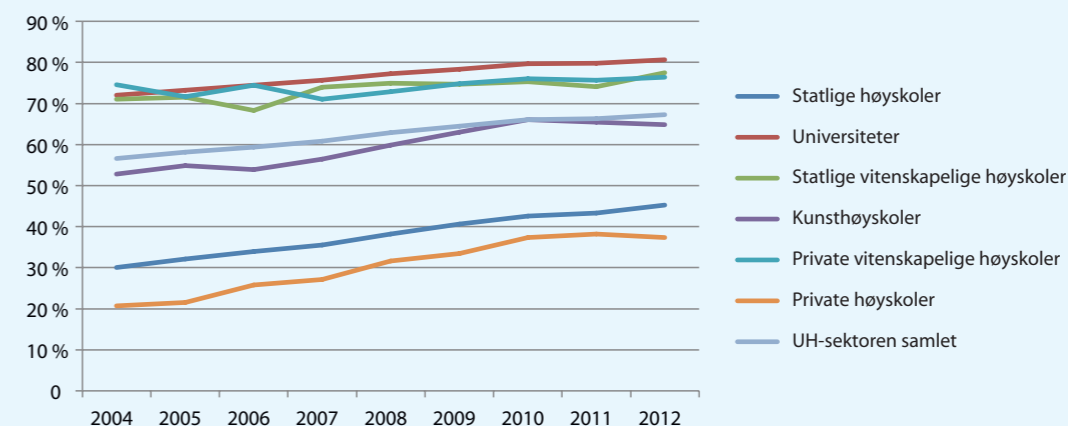
Over tid har det skjedd en markant kompetanse-

heving i sektoren. Aller størst har økningen vært ved private og statlige høyskoler. Selv om høyskolene stadig har langt lavere kompetanseprofil enn universitetene og de vitenskapelige høyskolene, er forskjellen betraktelig mindre enn for ti år siden. Høyskolene har mange korte, praksisnære profesjonsstudier. Det er derfor naturlig at høyskolene har en annen kompetanseprofil enn universitetene.

Variasjonsbredden er likevel stor blant høyskolene, og større enn blant de andre typene institusjoner.

Økt kompetanse er en forutsetning for kvalitet.

Andel årsverk i førstestillinger av totalt antall årsverk i faglige stillinger

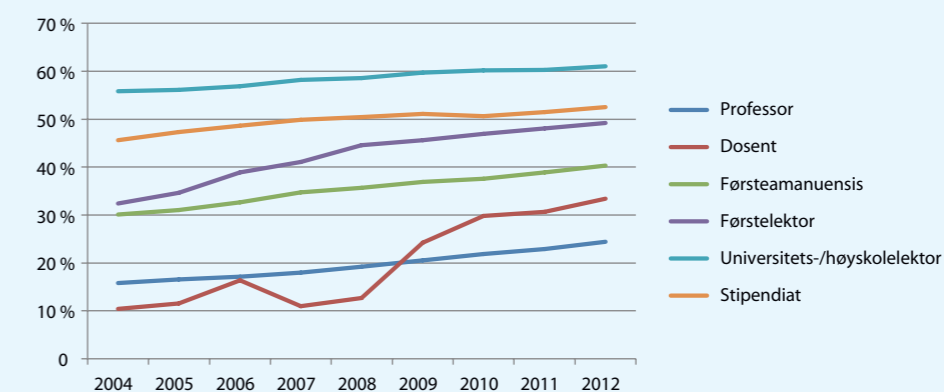

Bedre kjønnsbalanse

Bedre kjønnsbalanse i akademia handler om utvikle og utnytte talentene fullt ut, uavhengig av kjønn. Når alle stillingsgrupper ses under ett, er det rimelig kjønnsbalanse i universitets- og høyskolesektoren. Det er imidlertid store skjevheter når hver stillingsgruppe ses for seg.

Ikke minst for faglige stillinger er det store forskjeller i kvinneandel mellom stillingsnivåene. Generelt minsker kvinneandelen oppover i stillingshierarkiet. Over halvparten av universitets- og høyskolelektorer og stipendiater er kvinner, mens mindre enn hver fjerde professor er kvinne.

Andel kvinner i ulike faglige stillinger

Flere og bedre forskere

I forkant av Kvalitetsreformen i 2003 ble to sentrale utfordringer trukket fram: det ble forsket for lite, og forskningen holdt for lav kvalitet. Reformen skulle stimulere universiteter og høyskoler til mer forskning, og forskning av høyere kvalitet.

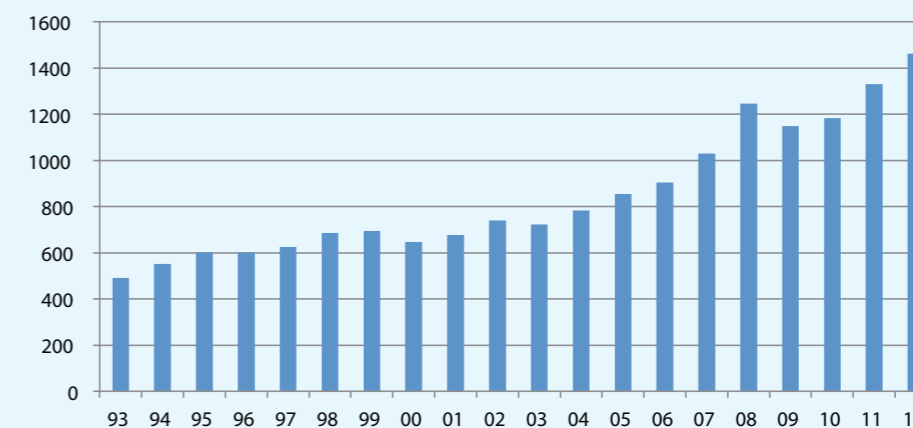
Ny doktorgradsrekord

Doktorgradsutdanningen skal forsyne universiteter og høyskoler med framtidens undervisnings- og forskningspersonale. Den skal også utdanne høyt kompetent arbeidskraft til et stadig mer kunnskapsintensivt arbeidsliv.

Det ble i 2012 nok en gang satt rekord for antall avlagte doktorgrader i Norge: 1461 personer avla doktorgraden dette året, en oppgang på 132, eller 10 prosent fra året før. Antallet nye doktorgrader har steget mer eller mindre uavbrutt de siste 20 årene, og var i 2012 nesten tre ganger så høyt som i 1993.

De nye doktorgradene i 2012 fordelte seg på i alt 21 institusjoner, inkludert høyskolene i Telemark og Vestfold, som begge tildelte sine første doktorgrader noensinne. Det er likevel de fire eldste universitetene som stadig dominerer doktorgradsutdanningen

Antall avlagte doktorgrader

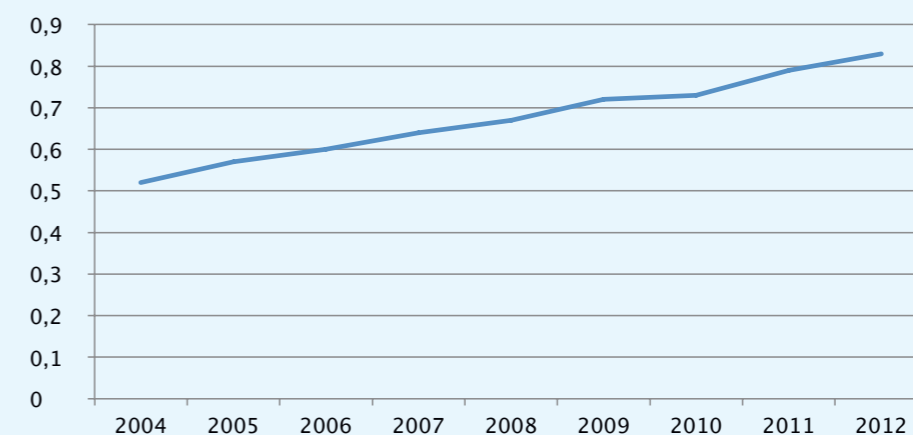

Fortsatt økning i publisering

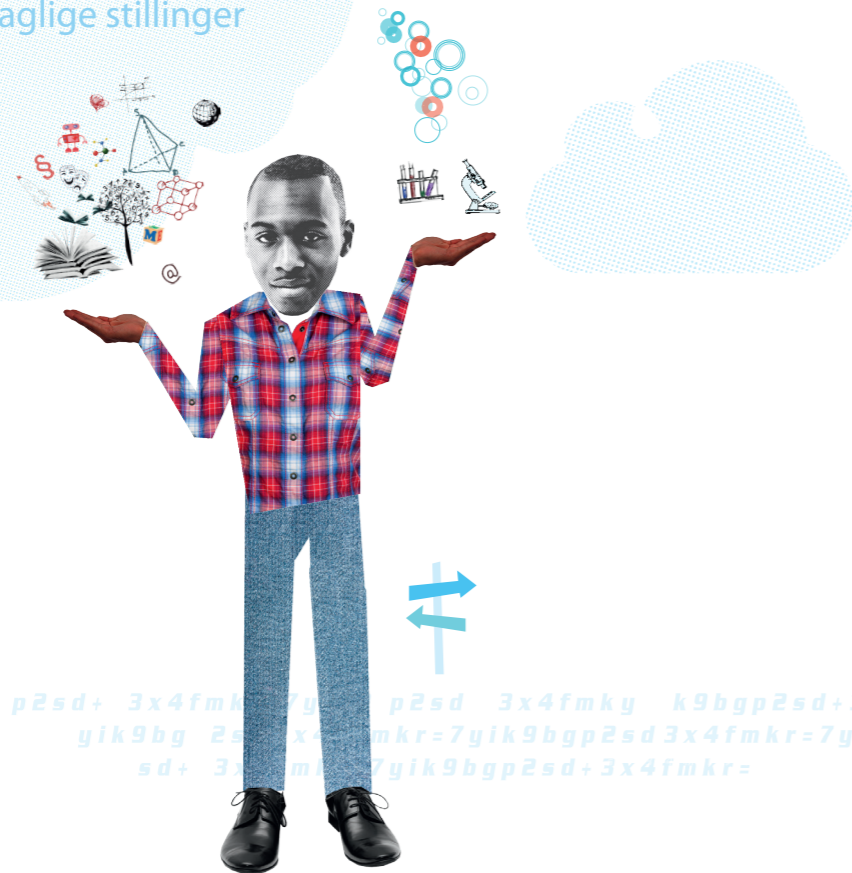
Kvalitetsreformen skulle stimulere til mer forskning, og forskning av høyere kvalitet. Ett viktig virkemiddel for å nå dette målet var innføringen av en publiseringssindikator i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler.

Siteringer er en indikasjon på forskningens synlighet og gjennomslagskraft. Artikler fra norske universiteter siteres mer enn tidligere, men mindre enn artikler fra danske og svenske universiteter.

Antall publiseringspoeng per faglige stilling

Publiseringspoeng per faglige stilling har økt fra 2005 til 2012. Antall studiepoeng har vært stabil i perioden når man måler den mot innsats av faglige stillinger

p2sd+ 3x4fmk 7y p2sd 3x4fmk y k9bgp2sd+3x4f yik9bg 2s x mkr=7yik9bgp2sd3x4f mkr=7yik9b sd+ 3x4f mkr=7yik9bgp2sd+3x4f mkr=

Utdanning eller forskning?

Med innføringen av Kvalitetsreformen var det en uttrykt bekymring fra sektoren om at tettere oppfølging av studentene ville gå på bekostning av tid til forskning.

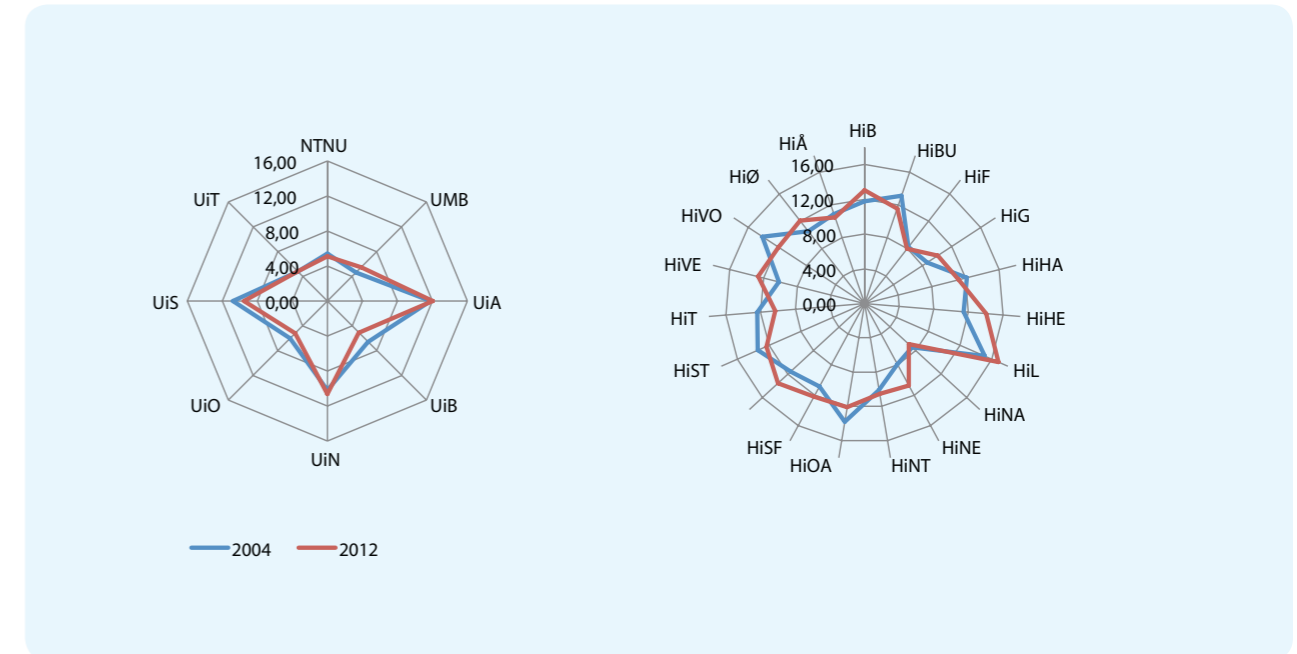
Publiseringspoeng per faglige stilling har økt fra 2005 til 2012. Antallet studiepoeng har vært stabilt i perioden når man måler det mot innsats av faglige stillinger.

Selv om det for flere universiteter og høyskoler er slik at skåren på utdanningsintensitet har gått noe ned

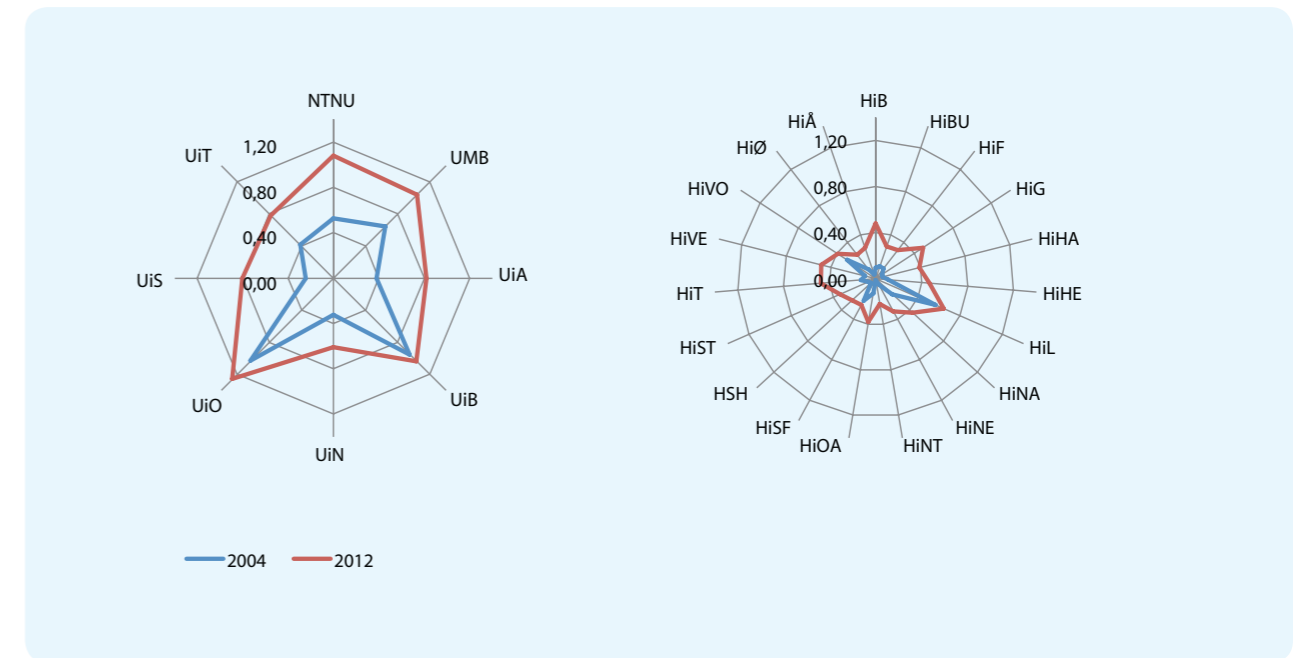
fra 2005 til 2012, så er det et stabilt forhold mellom antallet avlagte studiepoeng og faglige stillinger. Selv om antallet studenter og avlagte studiepoeng har økt, har lærestedene klart å møte dette med en balansert vekst i undervisningspersonalet.

Når man måler forholdet mellom utdanning og forskning på denne måten, er hovedbildet at publiseringspoeng per faglig stilling har vokst sterkt ved de fleste institusjonene i perioden, og at det har skjedd uten nedgang i antall avlagte studiepoeng per faglig stilling.

Utdanningsintensitet ved lærestedene

Forskningsintensitet ved lærestedene

Ansikter

Arne Krokan

Professor, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

Opplever du å ha mer kontakt med studentene nå enn før innføringen av Kvalitetsreformen?

Jeg har mer kontakt nå, men det har ingen ting med Kvalitetsreformen å gjøre. Utviklingen av sosiale medier gjør at vi kan ha en kontinuerlig, åpen dialog. Mine studenter blir tvangsbloggere, de må diskutere fag i åpne diskusjonsgrupper på Facebook, og de må dele ressurser med andre gjennom ulike nettbaserte tjenester.

Hvordan vurderer du muligheten du har til å følge opp studentene?

Den har aldri vært bedre. Og det er et vell av muligheter for den som ønsker å følge med, selv for store klasser. Dette gjør jeg for eksempel gjennom twitter, der vi bruker kurskode som #hashtag slik at vi kan føre diskusjoner, dele lenker til aktuelle ressurser og skape en felles plattform for læring og for å utvikle et personlig læringsnettverk. Alt dette kan jeg samle på sider ved hjelp av rss-feed, slik at jeg får en enkel og god oversikt over hvor mye og hvordan hver av studentene bidrar.

Hvordan vurderer du fokuset på utdanningskvalitet ved din institusjon?

Jeg opplever at NTNU er opptatt av utdanningskvalitet, og at prorektor med ansvar for dette området er engasjert i nyskaping og nye læreformer. Selv har jeg tatt initiativ til å lage en MOOC (Massive Open Online Course) i faget "Teknologi-utvikling og samfunnsendring", og opplever at det er stor støtte i gjennomføringen av prosjektet.

Hvordan vurderer du balansen mellom den tiden du har til forskning og den tiden du har til undervisning?

Å snu den gamle bunken er veldig lett, men som oftest ikke særlig givende. Jeg bruker mine egne bøker i kursene jeg underviser, og det gjør at jeg får et veldig nært forhold mellom forskning og undervisning. Jeg forbereder faktisk presentasjoner mens jeg gjør research til bøkene og mens jeg skriver dem. Det skjer ved at jeg plukker ut aktuelle sitater, bilder, tar kopi av aktuelle skjermbilder og bygger en historie som også egner seg i en muntlig form, mens jeg skriver. Det som tar mest tid nå, er å lage en MOOC, der det skal lages 40-50 videosnutter på 2-4 minutter. Pensum skal brytes opp i små, tematiske biter, og det skal utvikles selvtester som gjør at studentene kan få et visst grep om sin egen måloppnåelse uten at de må få denne fra læreren. Mulighetene for å nå ut til svært mange mennesker ved å åpne universitetenes kunnskapsgrunnlag ved å lage denne typen kurs er veldig givende, og jeg gleder meg til vi kan åpne dette tilbudet høsten 2013.

Ansikter

Nils Hallvard Korsvoll

Ph.d.-stipendiat i religionsvitenskap, Det teologiske Menighetsfakultet (MF), Oslo

Kva var hovudmotivasjonen din for å velje eit ph.d.-studium?

Kva kan vel vere betre enn å få løn for å studere? No har eg som arbeid å lese og lære om tema som eg tykkjer er noko av det mest spennande som finst. Samstundes likar eg godt å skrive og tykkjer det er spennande med formidling.

Har ph.d.-studia svart til forventningane dine?

I byrjinga hadde eg nok ei litt romantisk førestilling med meg om forskning som eit kall; eit virke som krev offer og at ein gir alt. Det funka ikkje for meg, og på MF er det eit arbeidsmiljø som har syn for at det finst eit liv òg utanfor akademia, samstundes som ein ventar høg kvalitet og resultat.

Korleis opplever du at studia blir følgt opp?

Oppfylginga i studia er eg svært nøgd med, både det formelle med rettleiar, Ph.D-programmet og forskarskulen. Men vel så viktig er det at det på MF er låge tersklar og god kultur for å lufter problemstillingar og å lære frå kollegaer.

Korleis opplever du integreringa i fagmiljøet ved MF?

Både fagmiljøet generelt, òg MF sitt gode stipendiatmiljø, har teke imot meg med opne armar, og syner genuin interesse for arbeidet mitt, sjølv om det ligg langt unna det dei sjølve arbeider med. Til dømes, då eg la fram eit paper på eit internseminar for fyrste gong, viste det seg at kollegaene mine faktisk hadde lese paperet mitt på førehand, og det grundig òg, noko eg frå mi tidlegare erfaring i akademia ikkje hadde venta.

Kva er det beste og det verste med å vere Ph.D.-student?

Det beste er få arbeide med det eg tykkjer er det mest spennande i heile verda. Den største utfordringa i ph.d.-studia til no har vore at prosjektet, i alt frå planlegging til utføring, står og fell på meg. Trass god hjelp frå strukturane rundt, er det eg som må sørgje for framdrift og resultat.

Kva ønskjer du å jobbe med i framtida?

Eg håpar eg kan halde fram med forskning og undervisning i akademia.

De finansielle ressursene har økt betydelig siste 10 år. Det skyldes både vekst i nye studieplasser og flere studiepoeng.

p2sd+ 3x4fmkr=7yik9 p2sd 3x4fmky k9bpg2sd+3x4f
yik9bg 2sd3x4f mkr=7yik9bpg2sd3x4fmkr=7yik9b
sd+ 3x4fmkr=7yik9bpg2sd+3x4fmkr=

Utvikling i finansiering

Med Kvalitetsreformen fikk universiteter og høyskoler økt frihet i økonomiske spørsmål, og mer ansvar for strategisk utvikling, ledelse og ressursutnyttelse. Innføring av nettobudsjettering og nytt

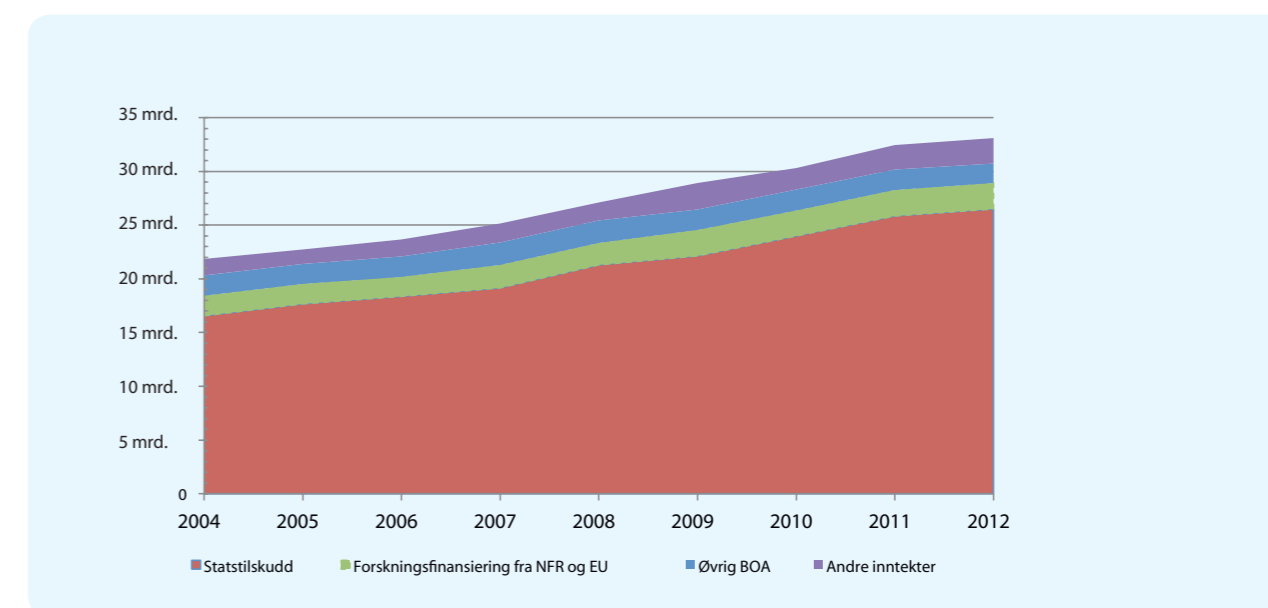
finansieringssystem med mer styring basert på oppnådde resultater innenfor utdanning og forskning, var to av elementene som skulle legge til rette for at målene i Kvalitetsreformen kunne nås.

Universiteter og høyskoler finansierer virksomheten sin gjennom statstilskudd, forskningsfinansiering fra Norges forskningsråd (NFR) og EU, øvrig bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) og andre inntekter.

De finansielle ressursene har økt betydelig siste 10 år. Det skyldes både vekst i nye studieplasser og

flere studiepoeng. Statstilskudd utgjør hoveddelen av finansieringen. Denne har økt kraftig i perioden og utgjør ca 26,5 milliarder kroner totalt i 2012.

Finansielle ressurser. Milliarder. Statlig sektor

Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) er en indikator på omfanget av universitets- og høyskolesektorens samhandling med og relevans for ulike samfunnsaktører. BOA er virksomhet som ikke er finansiert gjennom den statlige grunnbevilgningen til universiteter og høyskoler. Aktivitetene kan både dreie seg om grunnforskning, anvendt forskning, kunstnerisk og faglig utviklingsarbeid og om utdanningsvirksomhet, som for eksempel etter- og videreutdanning.

For statlige universiteter og høyskoler har total BOA økt fra i underkant av 3,8 milliarder kroner i 2004 til

4,2 mrd. kroner i 2012. Økningen er knyttet til forskningsfinansiering fra NFR og EU, mens øvrig BOA er om lag uendret i perioden.

Høyest andel BOA utenom forskningsfinansiering fra NFR og EU av de statlige høyskolene har Høgskolen i Hedmark med 62 millioner kroner i 2012. Det utgjør 12 prosent av totale driftsinntekter. Av universitetene ligger NTNU høyest med 574 millioner kroner, noe som utgjør 11 prosent.

Ansikter

Arild Underdal

Professor i statsvitenskap,
Universitetet i Oslo (UiO)
Rektor ved UiO 2002-2005

Opplever du at arbeidshverdagen ved universitetet i Oslo er annerledes for ansatte og studenter i dag enn før Kvalitetsreformen? På hvilken måte?

Her ser situasjonen ut til å variere ganske mye, så la meg differensiere svaret ut fra roller, arbeidsoppgaver og utdanningstyper: For det vitenskapelige personalet var omleggingen til klarere profilerte studieprogrammer også i "allmennfaglige" studier en krevende, men for mange også en spennende, utfordring. De faglige og pedagogiske ambisjonene bak denne omleggingen er ikke helt utinnfridd, men omleggingen av strukturer og prosedyrer sitter. Det vitenskapelige personalet merker også omleggingen i retning av mer resultatorientert finansiering, både i direkte bevilgninger til institusjonen og i ekstern finansiering av forskning.

Omleggingen i retning av mer enhetlig ledelse og til dels større grunneheter oppleves nok av mange som avstandsskapende – med færre muligheter til selv å delta i interne beslutningsprosesser – mens andre ser positive effekter som tydeligere strategiske grep og færre lange møter som viktigere. Profesjonaliseringen og utbyggingen av administrative tjenester oppleves nok som mer verdifullt for ledere enn for menige professorer, som nå får mindre hjelp til det vi kunne kalle ordinære sekretærfunksjoner. Den sistnevnte utviklingen er muliggjort og langt på vei drevet frem av teknologisk utvikling, men den har likevel en bakside som mange lærere og forskere merker i hverdagen.

Jeg har mindre kunnskap om det administrative personalets hverdag, men noen hovedtendenser er tydelige nok. For det første har vi sett en langt sterkere økning i antall ansatte i administrative stillinger enn i faste vitenskapelige stillinger. Vi har også sett en klar tendens til profesjonalisering og kompetanseheving. Jeg vil tro at disse endringene i hovedsak oppleves som positive for det administrative personalet selv. Utviklingen – som i betydelig grad har vært drevet av beslutninger på institutt- og fakultetsnivå – har imidlertid vært sterkere enn hva styret og ledelsen i utgangspunktet hadde tenkt seg. Veksten har derfor utløst krav om effektivisering og omstilling. Mange administrativt ansatte opplever nå denne prosessen som vanskelig.

For studentene var endringene i studieprogrammer og undervisningsopplegg små innenfor profesjonsstudier som medisin og odontologi. I flere "allmennfag" har endringene vært større, men har UiO har etter hvert måttet gi opp noen av de mest ambisiøse planene.

Du satt tett på ved innføringen av reformen, du sitter tett på hverdagen ved universitetet nå. Opplever du at ting ble slik de var planlagt?

UiOs ansatte og studenter la ned mye arbeid i å omstille "allmennfaglige" studier i den retning Kvalitetsreformen la opp til. Særlig viktig var det at reformen gav unge forskere og lærere nye muligheter til å sette sitt preg på studietilbudet. Den støtte myndighetene gav gjennom økte bevilgninger, bidro til positivt engasjement. Det skulle etter få år bli klart at universitetet ikke hadde kapasitet til å innfri alle ambisjonene. Hvileskjæret gjorde misforholdet åpenbart, men vi må også innrømme at noen av ambisjonene i utgangspunktet var urealistiske. Omlegging til mer resultatbasert finansiering førte dessuten til en intern omfordeling av ressurser, i favør av enheter og fag som scoret høyt på mål som kandidater og studiepoeng per ansatt. En slik omfordeling var i prinsippet ønsket av universitetsledelsen, og av studenter som følte trengselen i egne fagmiljøer som negativt, men UiO har ikke helt lyktes i å møte utfordringen ved samtidig å foreta klare strategiske prioriteringer der ressursene ikke lenger strekker til for å opprettholde bredden i studietilbudet.

Er det noen endring i utøvelsen av faglig ledelse ved UiO nå sammenlignet med for ti år siden?

UiO har i dag, på alle nivåer, en mer enhetlig ledelse enn for ti år siden. Nå kan det være lett å overdrive de praktiske utslagene av de formelle endringene som er foretatt, men tendensen er likevel klar nok. Ansvaret for de enkelte studieprogrammer er også tydeligere plassert hos egne programledere og programråd. Tendensen til å konsentrere eksterne bevilgninger i større og mer langsiktige satsninger, som Sentre for fremragende forskning og Sentre for forskningsdrevet innovasjon, har også bidratt til å utvikle forskningslederrollene.

Med Kvalitetsreformen ble det innført insitamenter for publisering. I den nylig framlagte Forskningsmeldingen varsles gjennomgang av finansieringen. Ser du behov for justeringer?

Da vi satte i gang arbeidet med innføring av "telle-

kanter" ved UiO var utgangspunktet dette: Et godt finansieringssystem for forskning må tildele midler til de beste ideene, de viktigste områdene, og de dyktigste forskerne og forskningsmiljøene. Det finansieringssystemet vi hadde på den tiden, inneholdt ingen mekanismer som systematisk ivaretok det siste hensynet. Vi så det som en svakhet, og vurderte alternative modeller, først og fremst en ordning basert på regelmessige eksterne evalueringer, som i England, og en ordning basert på målbare resultater, i første rekke publikasjoner. Vi valgte det sistnevnte konseptet, dels fordi kostnadene ville bli lavere, men også fordi vi så viktige fordeler i et gjennomskiktig system basert på mer intensiv fagfelleevaluering av enkeltarbeider. Jeg tror jeg ville ha kommet til samme konklusjon i dag. Likevel er jeg enig i at ordningen bør evalueres. Som alle andre ordninger, bærer den i seg insentiver til pervertering - særlig hvis den anvendes, med stor tyngde, på mikronivå.

Da bachelorgraden ble innført var den ment å gi mer helhet og indre sammenheng i studieprogrammene enn den tidligere cand.mag.-graden som besto av ulike fag. I hvilken grad synes du dette preger studieprogrammene?

Mitt inntrykk er at dette varierer ganske mye. Jeg ser noen klare forbedringer, men hovedinntrykket er at vi ikke kom så langt som vi ønsket.

Som del av Kvalitetsreformen skulle alle studentene få tilbud om studieopphold i utlandet. Vurderer du at det har bidratt til kvalitet i utdanningene?

I de fleste tilfellene ser utenlandsopphold ut til å ha virket inspirerende. Kvaliteten på de utenlandske studiene våre studenter går inn i, varierer naturligvis ganske mye, men de fleste har godt av å møte andre perspektiver og andre arbeidsmåter, og av å lære et annet språk.

+3x4fmkr=7y ik9bqp2sd 3x4fmkr=7yik9
=7y ik9bqp2sd 3x4fmkr=7yik9
4fmkr=7y ik9bqp2sd 3x4fmkr=7yik9

Utgitt av: Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: F-4286 B

Design og illustrasjon: Gjerholm Design/Anne Leela

Trykk: Departementenes servicesenter

05/2013 – opplag 700